

Яница Радева

Яница Радева е автор на книгата „Друг ритъм“ (2003). Носител е на втора награда от Националния конкурс за млади поетеси „Дора Габе“ (2006), на почетния знак „SMS-поезия“ (2007), на втора награда от Националния конкурс „Магията любов“ (2007), на Славейкова награда (2009), на първа награда от конкурса за разказ „Яна Язова“ (2009). Избрана е за участие в семинара по творческо писане, организиран от фондация „Елизабет Ко-

стова“ (2009). Нейни творби са отпечатани в списанията „Алтера“ (2006) и „Литературни Балкани“ (2009), „Ах, Мария“ (2009), „Следва“ (2010). Хърватското списание „Роезја“ (бр. 3, 2009) отпечетва цикъл от стихотворения, както и изданието „The Tower Journal“ (towerjournal.com, 2010). Публикува статии и поезия в „Литературен вестник“. От 2010 г. е докторант по Нова българска литература в СУ „Св. Кл. Охридски“.

горе

гърветата говорят космически език
със стволоче, листа и клони, пчели и мравки.
И отлюспени кори – шептящото присъствие на
ангели и източни жени.
ако се научим да мълчим, ще можем да го чуем,
ако още малко помълчим, ще разберам навярно,
че всичките ни думи са невежи.

косъм от ангел

не се надявай че слуша когато му казваш
 не е ябълка глобуса
 няма да стигнеш далече до залез
 не се надявай че слуша когато му сочиш
 пътя по който да мине
 той сигурно гледа къде ли са тръгнали
 твоите хиромантийни линии
 той е косъм от рая
 затова се промъква без куче да лавне
 в запустели дворове
 светулки събира
 за челото си с двете пътеки
 които са стълба към бога

Едем

ще ти говоря с думи от ботаниката,
 но няма да опиша и едно растение.

нито една листна петура
 няма твоята линия на съдбата
 и тази мекота на гумите,
 които ме обелват като ябълка –
 оставям бяла беззащитност в смеха си,
 наполовина съм загубена в превода на онзи поглед,
 с който трябва да те изрека.

Затова говоря с думи от ботаниката.

неродена литература

толкова време е минало
 изглежда сякаш не е било
 защото няма и помен от младост
 защото няма предмет алиби и улика
 и нейната Добруджа сякаш никога не е минавала граница
 а спомените ѝ са отпреди това
 когато е била две плитки под слънцето
 и надничане към шапката на Дора Габе
 докато плава с господина под ръка
 и излъскана от дъжд
 калдъръмената улица блестяла...

те отдавна са отплавали към теменужено безвремие
 а момичето стои до мен с плитки ашладисани със спомени
 чака да обеля два аспирина и говори
 за литературата в скоропоговорка
 и нищо не разбирам
 после идват хора от черно-бели снимки и
 им свири от София на пианото в Добрич
 и страда че не е успяла
 в литературата
 в раждането
 в раждането на литературата

цялото ѝ минало е отплавало към грузи брегове
 тя стои до мен бяла и малка
 очите ѝ – два аспирина нагряват стаята със скоропоговорки

искам да ги разбира
 не мога
 опитвам се да ги скатая за друго време

сега докато към погледа ми напират
 жени без шапки и улици без калдъръм
 небе и кучета еднакво рошави и облачни
 и много малко музика и не повече литература
 почти си вярвам
 тя е Дора Габе не осъществила се
 или е Дора забравила Габе
 и широкополата шапка която я прави красива

**Пейчо
Кънев**

Пейчо Кънев е поет и писател, роден в България. През последните няколко години живее в САЩ. Досега стихотворенията му са отпечатани в повече от четиристотин литературни издания, главно в Северна Америка и Европа. През май 2009 г. издателство Please Pres, Texas отпечата в САЩ дебютната му стихосбирка, носеща името „r“. Включен е в много американски и европейски антологии за поезия.

През 2009 г. Асоциацията на литературните издания в САЩ го номинира за престижната награда Pushcart Prize. В края на 2009 г. излезе от печат и сборника му с разкази „Разходка през стениите“ (Сиела). Разказът „АЛЕФ“ от този сборник бе удостоен с Първа Награда на Националния конкурс „Рашико Сугарев“ (2010). „Американски тетрадки“ е дебютната му стихосбирка на български.

Малко отмъщение

Да вървят по дяволите метриците, ямбовете и римите – изчетох класиците и ги поставих обратно върху пращите им рафтове: ние пишем за нещо, което идва от стомаха и ноктите, докато навън цветовете избухват...

Поезията, мога ли да я пратя по дяволите?

Предпочитам да лия сам в тази стая пред една свещ, докато сенките в ъглите чакат; знам, че думите са по-велики отколкото си мислим и ние ще пропаднем в техните дупки, ще се разлеем по-бързо от мастило върху хартията на Чосър, ще бъдем по-виждащи от очите на Милтън; нека бъда себе си, докато чета класиците, нека се страхувам в самолети,

нека ми е безразлично в църкви,
нека ме е страх от тигрите дебнещи
в моята кръв –
тези думи са прекалено ценни за нас,
за да ги пропиляваме като големите момчета
през вековете.

Реките си текат през мен
и аз горя като клечка кибрит
запалена от думите на всичките Шекспири...
и днес съм по-близо до лудостта,
гледам птиците върху жиците, мълчаливи,
очакващи нашето падение,
нашето тихо поражение докато ходим
по земята на Дилън и Фрост, особено по тънкия
лед на Фрост...

...намерете ми един малък факел,
не много голям, колкото да запали тази нощ,
в която чувам да се смеят малките момиченца
не чули за глада на Вийон или лудостта на Паунд,
нахранете ме, така че никога вече да не посегна
към техните думи и моите също,
позволете ми да усетя малко топлина,
позволете ми да намеря моите слънчогледи
люлеещи се във вятъра
и под слънцето
и Бога на Словото, а не Смъртта.

Необяснимо

Пия старо уиски от тенекиена кутия –
това звучи доста, като черен блус,
но нека ви разкажа всичко останало.
Тази тенекиена кутия е бляскава и червена –
преди много години, моят дядо,
много години е събирал моливите си вътре
и един малък тефтер, в който е писал късно
през нощта. Тайни бележки за миналото си
предполагам, после един съвсем кратък момент

и той си отиде. След това, чичо ми пазеше
вътре стария си немски Люгер, който лъскаше
почти всеки ден. Може би се страхуваше, че ще
загуби дългите си битки с рака и безсмъртието,
може би искаше да си отиде по собствения си начин.
Чичо ми беше голям почитател на Хемингуей. Той
си замина през една слънчева, неделна утрин.
И сега кутията е моя! Наливам уиски в нея и пия
седейки в тъмното. Без музика, без топлина –
само аз и старото уиски. Но то има някакъв странен
вкус, почти като ръжда от стар пистолет и избледнели
спомени от думи ненаписани. Вдигам я близо до
ухото си и чувам фученето на студения мистрал,
който толкова отдавна облиза кожата на баща ми.
Възгъхвам и казвам на времето в тенекшената кутия:
„Моля те, учи ме, докато ме овързваш, защото всичко
изтича – Тогава и Сега.“

Светлината в очите

Моя баща
в старата къща до прозореца,
моя баща пушещ цигара след цигара,
моя баща
сред лози,
говорещ езика на виното,
моя баща гледащ новините,
спорещ с гласа от телевизора,
моя баща в родилното,
усмивката му колкото целия свят,
моя баща сив на старите снимки,
моя баща цял живот до една жена,
тя цял живот до него,
моя баща до смъртното легло на майка си,
неговите сълзи,
моя баща говорещ тихо на масата
за вечеря,
тъгата на моя баща за сина му
далеч от него,

името на баща ми в средата на моето,
кръвта на баща ми е моята кръв,
лицето на баща ми е моето лице,
гласа на баща ми в моето гърло,
светлината в очите на баща ми –
ослепителна като взрив,
светлина която ще нося в себе си
завинаги.

Перспектива

Няма небе, няма звуци,
живея в тъмнина.

Когато си помисля за светлина
става още по-тъмно.
Няма свещи, няма кибрит,
нямам дори и пръсти сега.

Само моята душа,
преструваща се, че знае всичко.

Нека да я чуя:
„Времето е като броевица!“

Ох, я млъквай, ти всезнаещо,
всегощщо нещо.
Мисля си за сенките и техните
сенки шепнещи по стените,
докато стрелките на часовника
се гонят в безкрайната си игра.
Нишките на вселената са моите
собствени вени и ръба на хоризонта
се вижда, но...
Внезапно чувам божествените стъпки
и песът на поезията прошепва в
чувствителното ми ухо:
„Дума!“

Бягам и потъвам в книжовната тъмнина.

Питър

Приятелят ми Питър работи
в кланица някъде на Юг,
той убива коне
и ги превръща в храна за кучета,
прерязва им гърлата и ги закача да висят
на големи куки, докато изтече кръвта им.

Чуваме се често по телефона:

„Не мога повече, пич,
ще направя нещо гадно“,
казва ми той.

И аз си го представям сега
как стои в този голям хладилен склад,
обграден от мъртвото месо
по куките, покрит в засъхнала кръв,
как прокарва показалеца си по острието
на касапския нож и гледа замислено...

Сунай Акън

Сунай Акън е роден през 1962 г. в гр. Трабзон, където живее до десетгодишна възраст. Първото си стихотворение публикува през 1984 г. Дебютната му стихосбирка „Степни храсти“, излиза през 1989 г., след която последователно се появяват „Антични болки“, „Симулирана злополука“, „Заек от 62“ и „Изпусната брилка“. „Кадастърният план на Истанбул“, „Индианец на Момината кула“, „Първо децата и жените, моля!“, „Един жираф в Истанбул“ и „Лунен крадец“ са заглавията на някои от есеистичните му книги. Текстовете в проза на Сунай Акън са изградени на канава от исторически или обществени събития и факти, които той

майсторски свързва и съчетава с не-известни, невидими щрихи и любопитни загадки от ежедневието на днешен Истанбул. Така читателят се докосва с необикновените сюжети на наглед обикновени теми, наситени с поетична образност и миньорна емотивност. Както поезията, така и есеистиката на Сунай Акън се радва на изключителен читателски интерес. От 2000 г. Сунай Акън застава и на сцената с авторски моноспектакъл. В момента е преподавател във Факултета за изящни изкуства в Университета „Мармара“ и Театралната школа на известния турски актьор Мюждат Гезен.

НАЗЪМ ХИКМЕТ И МОМИНАТА КУЛА

През 1827 г. в немския град Бранденбург се ражда момче на име Карл Детройт. Поради нестихващите разногласия в семейството детето е изпратено от баща си във френски приют. Веднага щом получава документа, който му разрешава да работи като помощник по корабите, от пристанище Хамбург Карл Детройт незначително защо поема за Истанбул. Впрочем той съвсем наскоро е навършил дванадесет години.

Когато същият кораб хвърля котва в Истанбул, детето скача от палубата и плува към Момината кула! Карл успява да убеди пазача на кулата, който всъщност спасява живота му, че в никакъв случай няма да се върне на хамбургския кораб. Случаят

с момчето предизвиква политически скандал, макар и неголям, между двете държави. По-нататък то успява да спечели симпатиите на тогавашния външен министър на Османската империя великия везир Али паша и дълги години се радва на неговото опекунство. Момчето, вече преименувано на Мехмед Али, следва в тогавашната истанбулска военна академия.

Доплуваият на дванайсетгодишна възраст до Момината кула Мехмед Али след години отчита сериозни военни заслуги в походите на Кримския полуостров и Босна. Именно за тях по време на управлението на султан Абдухамид II е удостоен с чин паша, т. е. генерал в Османската армия. Така през 1878 г. Мехмед Али паша се оказва един от тричленната делегация, представяща Империята по време на преговорите преди подписването на Берлинския договор! Понеже Берлинският договор предоставя различни права на християнското население, назаднаващите среди в Османската империя дълго време подстрекават народните маси в Румелия срещу Мехмед Али паша, че ги е предал на гярулите. След тези растящи раздори и последвали размирици последният е линчуван в Албания.

Мехмед Али паша пишел и поезия. В една от визитите си в училището в Магдебург, където, макар и за кратко, е бил ученик, в тетрадката за впечатления записва едно от стихотворенията си, което по-късно е публикувано в многотиражния за онова време градски вестник. В тази връзка придворният художник Антон вон Варнер по-късно ще възкликне: „С еднакво майсторство редеше стихове на немски, френски, гръцки, арабски и персийски!“

Подслонилият се като дете на Момината кула Мехмед Али паша в зрялата си възраст е баща на четири дъщери. Една от тях е Лейля ханъм, която също ражда дъщеря: Джелиле ханъм. Тя пък е майка на поета Назъм Хикмет Ран!

На 1 януари 1921 г. Истанбул се събужда цял заскрежен, но с неприхванал, нетраен сняг, оставащ да белее край пътя и по върхарите на Чамлъджа. Въпреки че товарът на парахода, вдигнал котва от Сиркеджи, видимо се състоял от бали и генкове памук, по-важната и скрита част от него били участниците в националноосвободителното движение, разгоряло се в Анадола. В същия параход пътуват и трима поети: Юсуф Зия, Вааля Нуреддин и Назъм Хикмет. Колкото повече приближават Момината кула, толкова тревогата в сърцето на Назъм расте, защото Истанбул е окупиран и Кулата е в ръцете на англичаните, които я ползват като пропускателен пункт за преминаващите през

Босфора кораби. След като стигат до самата кула, моторите се изключват. Спират, ала сърцата на тримата, мъчещи се да запазят хладнокръвие сред балите от памук, бият по-ускорено и от най-високо оборотните двигатели.

Проверката на Момината кула се оказва почти формална и корабът получава пропуск да продължи курса си. Назъм, обърнал лице към закопчените морски съдове по двата бряга на окупирания Босфор, опрял лакти на перилата на палубата на отдалечаващия се от смалената вече Момина кула кораб, поема дълбоко въздух. Параходът, който в първия ден на Новавата година повежда Назъм Хикмет към Анадола, се нарича „Нов свят“. И ако все пак проверката на документите се бе състояла, в личната карта, която Назъм Хикмет щеше да представи на английските войници, бе написано: професия – търговец на яйца!

Един от горещите дни на юли 1951!

В първия ден от излизането си от затвора Назъм Хикмет с приятели ускорено върви към онова, за което зад решетките е мечтал като „за първото, което ще направи, щом излезе“. Когато пристигат в Юскюдар (Скутари), мракът вече се е спуснал. И понеже уличните фенери не са запалени, наоколо е тъмно като в рог. Тръгват към морето откъм джамията „Аязма“. Вааля Нуреддин и жена му, Назъм и Мюневвер Андач – майката на единствения му син Мемед. Подозират, а и знаят, че има „любопитни“, които ги следят и подслушват, затова вървят мълчешком. Щом достигат морския бряг, сядат сред огромните гънери, разхвърлени по морския чакъл.

Отсреща е Момината кула! Точно пред очите им! Същата кула, до която праждото на Назъм е доплувал на дванайсетгодишна възраст, а сам той сега я гледа и вижда за първи път след дванайсет години затворнически живот.

Назъм Хикмет приближава до водата, навежда се срещу Кулата и загребва с шепи. След това се изляга на пясъка и заслушан в плисъка на вълните, се потапя в звездното небе. През дванайсетгодишната одисея по болници и затвори най-често отправяният към него въпрос от близки и приятели бил: „Какво ти липсва най-много? Кое ще е първото, което искаш да направиш, като излезеш оттук? Ще се постареем да го подготвим.“

Ето сега Назъм Хикмет, бидейки срещу Момината кула с току-що потопена във водата ръка, потънал в звездите и музиката на морето, всъщност отговаря на този въпрос.

Годината е 1962! Вече единайсет години откак Назъм Хикмет е извън пределите на любимата си родина. Виждате как поетът споделя носталгията си по Истанбул в един парижки хотел, чийто прозорец гледа към двора на Нотрдамската катедрала:

*На гоненица да играем, Гюзин,
ти, аз, Дино и Верочка,
под дъжда да играем на гоненица,
босоноги и гологлави,
булеварда „Сен Мишел“ да прекосим,
да догоним Истанбул,
в Нотрдамската градина
с Момината кула да се завъртим...*

Бележка: През 1962 г. на един баща, по професия шивач, му се ражда втори син. Наричат го Сунай. Когато семейството се премества в Истанбул, при едно гостуване с майка си детето за първи път застава лице в лице с Момината кула, изрисувана върху металния поднос за чай на домакинята. И въпреки че на дванайсет години и Сунай успява да преплува от плажа Саладжак до кулата, войниците не му разрешават да стъпи на малкия ѝ остров. И той, качвайки се за кратка пауза върху скалните камъни, се връща на брега. След години, когато се изкачва на самата Момина кула, с мисълта, че истинските закони на човечеството са създадени от поетите, обявява малкия остров на Кулата за „Република на поезията“! И прокарва първия закон, изразявайки го със следните два реда на Назъм Хикмет:

*Да се живее – като дърво, сам и свободен,
и задружно, по братски – като гора.*

Момчето, което тогава според някои правеше шоу, е родено на 12 септември* и от 1980 г. не чества рождения си ден!

* На 12 септември 1980 г. Военната върхушка начело с ген. Кенан Еврен извършва преврат в Турция. (Б. пр.)

МОСТЪТ ГАЛАТ

Напразно ли съм търсил с поглед
Джелиле ханъм на моста,
за да напиша името си
на подписката
за освобождаването
на сина ѝ, Назъм Хикмет,
от затвора

С ръждивите понтони на моста
реже вените си жребецът
да не би като майка му
във файтон да го впрегнат
и знае как като животинче,
от природата му изтръгнато,
по Бейоглу разкарват
декоративния трамвай

Уличните комки на Орхан Вели!
Хей, виш, комунисти недни,
ако не бяхте се свили под този мост,
едва ли щяха да го рушат днес,
сякаш че е бюст на Карл Маркс

Хей, Златен рог!
Нима песнопоецът с гъртите си зайци
би могъл да попречи
на продавачите на презервативи?
Не стой,
налей ракия във водите им
и като мене, пий за моста,
пий, пий и ти

Бих казал, че всичко е свършено,
и едва ли не „наред е всичко“, но
виждам как чака детето
на новия бетонен мост –
къса е кордата, мостът висок,
какво ли очаква то,
когато иглата на въдицата му
дори не докосва
водата!?

Превод от турски: Кагруе Джесур | 131